แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

The Guidelines for Academic Administration of Early Childhood Affairs in School under Phranakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area Office 1

ศุกร์ศิริ ห่วงแก้วพราย,[*] จิราภรณ์ มีสง่า,[**] และธีระวัฒน์ มอนไธสง[***]

Suksiri Houngkaewprai, Jiraporn Meesanga, and Thirawat Monthaisong

Received: November 25, 2025 Revised: December 30, 2025 Accepted: January 16, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย และ 2. ศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย วิธีดำเนินการวิจัยมี 2 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 จำนวน 121 คน ได้มาโดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม จำนวน 39 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.98 และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) ศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน ได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง จำนวน 15 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย โดยภาพรวม มีปัญหาอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ รองลงมา คือ ด้านการวัดประเมินพัฒนาการ ด้านการพัฒนาหลักสูตร และด้านการจัดสื่อและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ตามลำดับ และ 2. แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย ประกอบด้วยรายการปฏิบัติ 51 รายการ จำแนกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตร มีรายการปฏิบัติ 17 รายการ เช่น สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับหลักสูตรปฐมวัยและบริบทชุมชน โดยเปิดโอกาสให้ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองมีส่วนร่วม ด้านการวัดประเมินพัฒนาการ มีรายการปฏิบัติ 12 รายการ เช่น

[*] คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Faculty of Education Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

[**] อาจารย์ ดร., คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Assistant Professor, Dr., Faculty of Education Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

[***] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Assistant Professor, Dr., Faculty of Education Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

Corresponding Author: oungaey@gmail.com

ผู้บริหารจัดประชุมสร้างความเข้าใจกับครูเกี่ยวกับการนิเทศ และเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมกำหนดประเด็นและรูปแบบการนิเทศ เพื่อให้ตระหนักถึงบทบาทของตนในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้และคุณภาพผู้เรียน ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ มีรายการปฏิบัติ 12 รายการ เช่น ผู้บริหารสถานศึกษาจัดทำโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับครูปฐมวัย และด้านการจัดสื่อและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ มีรายการปฏิบัติ 10 รายการ เช่น ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดเป้าหมาย และวัตถุประสงค์การใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีให้ชัดเจน

คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการ, ระดับปฐมวัย, สถานศึกษา

Abstract

The objectives of this research were: 1. to investigate the problems of early childhood academic administration, and 2. to study guidelines for improving the academic administration of early childhood education. The research was conducted in two phases. Phase 1 studied the problems of early childhood academic administration. The sample consisted of 121 school administrators under the Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area Office 1, who were selected through multi-stage sampling. The research instrument was a 39-item questionnaire with a reliability coefficient of 0.98. The data were analyzed using mean and standard deviation. Phase 2 examined guidelines for improving early childhood academic administration. The key informants consisted of seven experts, selected through purposive sampling. The research instrument was a semi-structured interview consisting of 15 questions, and the data were analyzed using content analysis.

The findings revealed that: 1. the overall level of problems in early childhood academic administration was high. The aspect with the highest mean score was learning experience organization, followed by developmental measurement and evaluation, curriculum development, and learning media and environment organization, respectively; 2. the proposed guidelines for improving early childhood academic administration consisted of 51 action items, classified into four areas: 1) curriculum development (17 items), such as developing a school curriculum aligned with the Early Childhood Curriculum and community context with participation from administrators, teachers, and parents; 2) developmental measurement and evaluation (12 items), such as organizing meetings to build teachers' understanding of supervision and engaging them in determining supervision issues and formats to enhance their role in improving teaching and learning quality; 3) learning experience organization (12 items), such as organizing training workshops on active learning for early childhood teachers; and 4) learning media and environment organization (10 items), such as clearly defining goals and objectives for the use of media, innovation, and technology in early childhood education.

Keywords: Academic Administration, Early Childhood, School

บทนำ

การดูแลและพัฒนาเด็กในช่วงปฐมวัยเป็นช่วงเวลาที่มีความสำคัญที่สุดของชีวิต เพราะเป็นรากฐานของพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งจะส่งผลต่อการเรียนรู้ บุคลิกภาพ และคุณภาพชีวิตในระยะยาว เด็กที่ได้รับการส่งเสริมและดูแลอย่างถูกต้องเหมาะสมตั้งแต่ช่วงวัยต้นจะสามารถพัฒนาได้เต็มศักยภาพเป็นพื้นฐานของการเป็นพลเมืองที่ดีและมีคุณภาพในอนาคต (พระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2562, 2562) ดังนั้น การจัดการศึกษาปฐมวัยจึงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอย่างเป็นระบบ โดยมุ่งพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปีบริบูรณ์อย่างเป็นองค์รวม บนพื้นฐานของการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับธรรมชาติและพัฒนาการตามวัยของเด็กแต่ละคน เพื่อให้เด็กได้พัฒนาเต็มศักยภาพภายใต้บริบทสังคมและวัฒนธรรมที่ตนเองอาศัยอยู่ ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจจากทุกภาคส่วน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตที่มั่นคงให้เด็กเติบโตเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ทั้งนี้ การจัดการศึกษาปฐมวัยมีความสำคัญต่อตัวเด็ก เพราะช่วยพัฒนาตัวเด็กให้เติบโตอย่างสมดุลทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา อีกทั้งยังเป็นการวางรากฐานชีวิตที่มั่นคง ให้เด็กมีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียนรู้และการดำรงชีวิต ในอนาคตอย่างมีคุณภาพ นอกจากนี้ยังมีความสำคัญต่อครู โดยช่วยให้ครูเข้าใจหลักการ แนวคิด และปรัชญาการศึกษาปฐมวัย สามารถกำหนดเป้าหมายและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กแต่ละช่วงวัย เพื่อพัฒนาเด็กให้เต็มศักยภาพและสอดคล้องกับเป้าหมายของการศึกษาอย่างแท้จริง อีกทั้งยังมีความสำคัญต่อสังคม เพราะช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เปิดโอกาสให้เด็กทุกคนได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสมตามวัย ส่งผลให้สังคมมีพลเมืองที่มีคุณภาพและคุณธรรม พร้อมทั้งเป็นการลงทุนระยะยาวที่สร้างความมั่นคงและความยั่งยืนให้แก่ประเทศชาติ (พัชรี ผลโยธิน, 2560)

แม้ว่าการจัดการศึกษาปฐมวัยจะได้รับความสำคัญในระดับนโยบายและมีการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก แต่ในทางปฏิบัติยังคงประสบปัญหาในหลายด้าน ทั้งด้านบุคลากร สื่อการเรียนรู้ และระบบการประเมินผล ครูปฐมวัยจำนวนมากยังขาดความเข้าใจในเนื้อหาของหลักสูตรและขาดประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก ส่งผลให้การจัดประสบการณ์ไม่สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กอย่างแท้จริง หลายโรงเรียนยังคงเน้นกิจกรรมการเรียนรู้แบบท่องจำ ขาดแคลนสื่อและอุปกรณ์ที่เหมาะสมต่อการส่งเสริมพัฒนาการ ครูบางส่วนยังขาดทักษะในการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาเด็กอย่างมีประสิทธิภาพ ขณะที่การวัดและประเมินพัฒนาการของเด็กส่วนใหญ่ยังไม่เป็นระบบ ขาดความต่อเนื่อง และไม่มีการบันทึกผลอย่างชัดเจน อีกทั้งผู้ปกครองและชุมชนยังไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและไม่มีส่วนร่วมอย่างเพียงพอในการส่งเสริมพัฒนาเด็กปฐมวัย (จุฑารัตน์ เพ็ชรแสนงาม, 2563) ปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการมีระบบบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพ เพื่อวางแผน กำกับ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษาปฐมวัยให้เป็นไปตามมาตรฐานอย่างต่อเนื่อง

การบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยเป็นกระบวนการจัดการที่ครอบคลุมการวางแผน การดำเนินงาน การนิเทศ ติดตาม และประเมินผลกิจกรรมทางวิชาการทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย เพื่อให้การจัดการศึกษาบรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตรและมาตรฐานคุณภาพทางการศึกษา การบริหารงานวิชาการจึงถือเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษา เพราะมีบทบาทโดยตรงต่อการพัฒนาเด็กให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา (ระวีวรรณ ทิพยานนท์, 2564) นอกจากนี้ การบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยยังมีความสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและเป็นระบบ ช่วยให้ครู

สามารถวางแผนและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กในแต่ละช่วงวัย สนับสนุนให้เกิดการพัฒนาเด็กอย่างสมดุลและต่อเนื่อง อีกทั้งยังเป็นกลไกสำคัญในการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา จากข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า การบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยยังประสบปัญหาในหลายด้าน โดยผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการวัดประเมินพัฒนาการ ขณะที่ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดสื่อและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ยังมีข้อจำกัดในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องยังรายงานในทิศทางเดียวกันว่า สถานศึกษาจำนวนมากยังขาดความพร้อมด้านบุคลากร งบประมาณ ระบบนิเทศ และการสนับสนุนเชิงวิชาการ ส่งผลให้การจัดการศึกษาปฐมวัยไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างเต็มศักยภาพ (กาญจนา จันทรประจำ และ ขวัญชัย ขัวนา, 2564; จุฑารัตน์ เพ็ชรแสนงาม, 2563) หลักฐานดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาระบบบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยอย่างจริงจังและเป็นระบบ ทำให้เกิดการวางแผน การดำเนินงาน และการประเมินผลที่ชัดเจนสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย ส่งผลให้สถานศึกษาสามารถพัฒนาเด็กให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และบรรลุเป้าหมายของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ (จิตรวรรณ เอกพันธ์, 2562) ทั้งนี้ ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย ประกอบด้วย 4 ด้านสำคัญ ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการวัดประเมินพัฒนาการ ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และด้านการจัดสื่อและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ รวมทั้งการพัฒนาครูให้สามารถดำเนินงานวิชาการได้อย่างมีคุณภาพ ซึ่งทั้ง 4 ด้านมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันเป็นระบบและส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของเด็กปฐมวัย การบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยจึงมิใช่เพียงกระบวนการบริหารจัดการภายในโรงเรียนเท่านั้น แต่ยังเป็นระบบการทำงานที่ต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรปฐมวัย การนิเทศภายในที่มีคุณภาพ การจัดสื่อและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม รวมทั้งความร่วมมือจากทุกภาคส่วน อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติพบว่ายังมีข้อจำกัดหลายประการ เช่น ความคลาดเคลื่อนในการตีความหลักสูตร ความไม่ต่อเนื่องของการนิเทศภายใน การขาดแคลนทรัพยากรและสื่อการเรียนรู้ ตลอดจนภาระงานอื่นที่เบียดบังเวลาในการจัดการเรียนรู้ ส่งผลให้การบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยยังไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่คาดหวัง และไม่สามารถยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาได้อย่างเต็มศักยภาพ ดังนั้นการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยจึงเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเชื่อมโยงกระบวนการพัฒนาเด็ก ครู และหลักสูตรให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน (Kimbrough & Nunnery, 1998)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยในฐานะกลไกหลักในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพการศึกษาของเด็กปฐมวัยในพื้นที่ โดยมุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาในสังกัดดำเนินการบริหารงานวิชาการอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับมาตรฐานหลักสูตรและนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ตลอดจนตอบสนองต่อบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น สำนักงานเขตพื้นที่ ฯ ได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาครูปฐมวัยให้มีสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการ การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสม และการวัดประเมินพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการสนับสนุนสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็กอย่างรอบด้าน เพื่อให้ทุกโรงเรียนสามารถดำเนินงานวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อพัฒนาการของเด็ก และสอดคล้องกับเป้าหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1, 2567) ดังนั้น การบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยให้บรรลุเป้าหมายตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 และนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ แม้จะมีการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมในหลายด้าน แต่ยังพบว่า การบริหารงานวิชาการบางส่วนขาด

ความต่อเนื่องและขาดรูปแบบแนวทางที่ชัดเจนในการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้ประสิทธิภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กและการพัฒนาครูปฐมวัยยังไม่เต็มศักยภาพ

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนระดับปฐมวัยในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการจัดทำและดำเนินการด้านหลักสูตร การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การวัดประเมินพัฒนาการ และการมีส่วนร่วมในการนิเทศภายใน จึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของสถานศึกษา เพื่อให้ได้แนวทางที่ชัดเจนและมีระบบในการพัฒนาคุณภาพการบริหารงานวิชาการ อันจะนำไปสู่การจัดการศึกษาปฐมวัยที่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ ผลการศึกษานี้คาดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษาและครูปฐมวัยในการวางแผน พัฒนา และปรับปรุงการดำเนินงานทางวิชาการให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น ตลอดจนเป็นข้อมูลประกอบการกำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาปฐมวัยในระดับพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1
2. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย

การจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปีบริบูรณ์อย่างเป็นระบบ โดยมุ่งส่งเสริมให้เด็กพัฒนาเต็มตามศักยภาพทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาภายใต้บริบทครอบครัว ชุมชน และวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ กระทรวงศึกษาธิการ (2560) อธิบายว่า การจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นการบูรณาการการอบรมเลี้ยงดูควบคู่กับการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงธรรมชาติและพัฒนาการตามวัยของเด็กเป็นสำคัญ เพื่อวางรากฐานการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในอนาคต ในทัศนะของนักวิชาการด้านการศึกษาปฐมวัยหลายคนมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า การจัดการศึกษาปฐมวัยไม่ใช่เพียงการจัดกิจกรรมในห้องเรียน แต่เป็นระบบการทำงานร่วมกันระหว่างบ้าน โรงเรียน ชุมชน และสังคม โดย พัชรี ผลโยธิน (2560) เห็นว่า การศึกษาปฐมวัยเป็นฐานสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่สมองและบุคลิกภาพเด็กเติบโตเร็วที่สุด การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพจึงช่วยลดความเหลื่อมล้ำและสร้างโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียม ขณะที่ ศศิพันธุ์ เปี๊ยนเปี่ยมสิน และ พิทยาภรณ์ สิงหกานต์พงศ์ (2561) ชี้ให้เห็นว่า การจัดการศึกษาปฐมวัยที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีมาตรฐานการดำเนินงานที่ชัดเจน และได้รับการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนอย่างเป็นระบบในด้านแนวคิดทางการบริหารศึกษา Kimbrough & Nunnery (1998) อธิบายว่า การจัดการศึกษาเป็นกระบวนการบริหารที่เชื่อมโยงนโยบาย หลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การนิเทศ ติดตาม และการประเมินผล เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ

แนวคิดนี้สามารถประยุกต์ใช้กับระดับปฐมวัย โดยมองว่าการจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นระบบการทำงานที่ต้องอาศัยการบริหารจัดการที่เข้มแข็ง มีทิศทางชัดเจน และยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย

การบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย เป็นการดำเนินงานภายในโรงเรียนอย่างเป็นระบบ โดยผู้บริหารโรงเรียน ครู และบุคลากรมีการพัฒนาหลักสูตร นำหลักสูตรไปใช้ให้บรรลุเป้าหมาย เพื่อให้ครูสามารถจัดประสบการณ์ที่พัฒนาเด็กปฐมวัย โดยมีระบบและกลไกในการนิเทศภายใน ระบบการพัฒนาสื่อ ครูสามารถนำสื่อไปใช้ได้อย่างเหมาะสม และมีการวัดประเมินผลพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและผลดีกับเด็กผู้เรียนมากที่สุด (วัลลี ทองสันทัด, 2568) ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดและงานวิจัยของ ชนิษฐา จำเนียรสุข (2561) พิมพ์จันทร์ พรมมาตย์ (2561) จิตรวรรณ เอกพันธ์ (2562) จุฑารัตน์ เพ็ชรแสนงาม (2563) สาวิตรี สิทธิชัยกานต์ และลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ (2562) สุภาพร ปานหอม และ วิรัลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม (2564) อุรุพงษ์ งานฉมัง (2564) เขมจิรา สายทองแท้ (2566) และ Kimbrough & Nunnery (1998) ได้ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย มี 4 รายการ ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตร 2) ด้านการวัดประเมินพัฒนาการ 3) ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และ 4) ด้านการจัดสื่อและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตร เป็นการดำเนินงานเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูลและบริบทชุมชนเพื่อนำไปกำหนดโครงสร้างหลักสูตรและแผนการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมพัฒนาการเด็กอย่างรอบด้าน พร้อมเปิดโอกาสให้ครู ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วม และมีการนิเทศติดตามผลเพื่อปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

2. การวัดประเมินพัฒนาการ เป็นการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดระบบประเมินที่สอดคล้องกับมาตรฐานหลักสูตรและพัฒนาการตามสภาพจริงของเด็ก ใช้วิธีประเมินที่หลากหลาย ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมืออย่างต่อเนื่อง และรายงานผลเพื่อใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้และกำกับการปฏิบัติงานของครูให้มีประสิทธิภาพ

3. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เป็นการดำเนินงานเกี่ยวกับการกำหนดเป้าหมายวิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคลและวางแผนกิจกรรมที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลางผ่านการเล่น การลงมือปฏิบัติ และประสบการณ์ตรง พร้อมจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และพัฒนาวิธีสอนของครูให้เหมาะสมและทันสมัย

4. การจัดสื่อและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ เป็นการดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อและนวัตกรรมที่เหมาะกับเด็กปฐมวัย รวมถึงการใช้วัสดุและภูมิปัญญาท้องถิ่น มีระบบติดตามนิเทศการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ และส่งเสริมให้บุคลากรมีทักษะด้านสื่อและเทคโนโลยี พร้อมจัดหาสื่อที่เพียงพอและสอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้

กรอบแนวความคิด

การวิจัยในครั้งนี้ มุ่งศึกษาปัญหาและแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 โดยศึกษาแนวคิดการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตร 2) ด้านการวัดประเมินพัฒนาการ 3) ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ 4) ด้านการจัดสื่อและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ซึ่งได้จากการสังเคราะห์แนวคิดและงานวิจัยของ ชนิษฐา จำเนียรสุข (2561) พิมพ์จันทร์ พรมมาตย์ (2561) จิตรวรรณ เอกพันธ์ (2562) จุฑารัตน์ เพ็ชรแสนงาม

(2563) สาวิตรี สิทธิชัยกานต์ และ ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ (2562) สุภาพร ปานหอม และวิรัลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม (2564) อรุพงษ์ งานฉมัง (2564) เขมจิรา สายทองแท้ (2566); และ Kimbrough & Nunnery (1998) แสดงดังภาพ 1

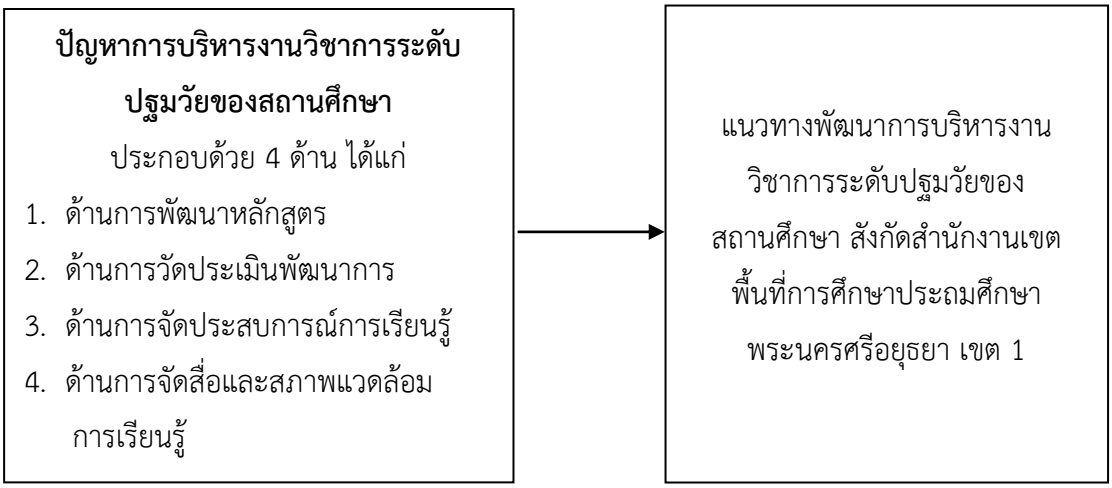

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดรูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ซึ่งเป็นการวิจัยที่ใช้ทั้งวิธีเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 176 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1, 2566)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 121 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากประชากรทั้งหมด 176 คน ด้วยการใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan (อ้างถึงใน ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2560) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ผลปรากฏว่า ประชากร 176 คน ต้องมีกลุ่มตัวอย่าง 121 คน จึงนำจำนวนดังกล่าวมาเป็นขนาดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ แล้วทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิตามขนาดของสถานศึกษา แสดงดังตาราง 1

ตาราง 1 การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา

ขนาดของสถานศึกษา	ผู้บริหารสถานศึกษา		
	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)	ร้อยละ (%)
ขนาดเล็ก (นักเรียน 1 - 120 คน)	82	56	46
ขนาดกลาง (นักเรียน 121 - 600 คน)	87	60	50
ขนาดใหญ่ (นักเรียน 601 - 1,500 คน)	4	3	2
ขนาดใหญ่พิเศษ (นักเรียน 1,501 คนขึ้นไป)	3	2	2
รวม	**176**	**121**	**100**

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ แบบสอบถามปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ เพศ ตำแหน่งในสถานศึกษา ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย และขนาดของสถานศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร จำนวน 9 ข้อ 2) ด้านการวัดประเมินพัฒนาการ จำนวน 11 ข้อ 3) ด้านการจัดประสบการณ์ จำนวน 7 ข้อ และ 4) ด้านการจัดสื่อและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ จำนวน 12 ข้อ ซึ่งมีลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

5 หมายถึง มีปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย อยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย อยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง มีปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย อยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย อยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง มีปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย อยู่ในระดับน้อยที่สุด

คุณภาพของเครื่องมือ คือ แบบสอบถามปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.6 - 1.0 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ ค่า IOC ตั้งแต่ 0.6 ขึ้นไป จึงสามารถนำไปใช้ได้ทุกข้อคำถาม และมีค่าความเชื่อมั่น สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, 1971) เท่ากับ 0.98 ซึ่งมากกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ว่า มากกว่า 0.8 จึงสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามแบบมีผู้ตอบเอง (Self - Administered Questionnaire) โดยจัดส่งหนังสือราชการขอความอนุเคราะห์พร้อมแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง ระหว่างวันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2567 – 15 มกราคม พ.ศ. 2568 และได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาทั้งสิ้น 121 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้วยการหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ และวิเคราะห์ปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของสถานศึกษา ด้วยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ ดังนี้ 1) ศึกษานิเทศก์ที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาโททางการศึกษา และมีประสบการณ์การทำงาน 5 ปีขึ้นไป จำนวน 2 คน 2) ผู้อำนวยการสถานศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาโทด้านการบริหารการศึกษา และมีประสบการณ์การทำงาน 5 ปีขึ้นไป จำนวน 3 คน และ 3) นักวิชาการที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาเอก ด้านการศึกษาปฐมวัย และมีประสบการณ์การทำงาน 5 ปีขึ้นไป จำนวน 2 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ขั้นตอนนี้เป็นแบบสัมภาษณ์มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการนำผลการวิเคราะห์ปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรกในแต่ละด้านมาสร้างประเด็นในการสัมภาษณ์ ดังนี้

2.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตร

2.1.1 แนวทางในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของแต่ละสาระการเรียนรู้ในหลักสูตรที่ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัยทั้ง 4 ด้าน

2.1.2 แนวทางในการกำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาและสาระที่ควรเรียนรู้ให้มีในหลักสูตรสถานศึกษาสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ หลักการ จุดหมาย มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์

2.1.3 แนวทางในการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชนท้องถิ่นในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

2.2 ด้านการวัดประเมินพัฒนาการ

2.2.1 แนวทางในการให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนและกำหนดปฏิทินการนิเทศการเรียนการสอน

2.2.2 แนวทางในการรายงานผลการวัดผลและประเมินพัฒนาการที่มีคุณภาพอย่างสม่ำเสมอ

2.2.3 แนวทางในการประเมินพัฒนาการโดยอาศัยวิธีการวัดและประเมินผล อย่างหลากหลาย ได้แก่ การสังเกต การสนทนา การสัมภาษณ์ การจัดทำแฟ้มสะสมผลงาน

2.3 ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

2.3.1 แนวทางในการจัดเตรียมสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน

2.3.2 แนวทางในการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์โดยเน้นเด็กเป็นสำคัญ

2.3.3 แนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ตามจุดหมายของหลักสูตร

2.4 ด้านการจัดสื่อและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้

2.4.1 แนวทางในการระบุเป้าหมายการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาปฐมวัยอย่างชัดเจน

2.4.2 แนวทางในการจัดทำแผนทะเบียนสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา

2.4.3 แนวทางในการจัดทำแผนทะเบียนข้อมูลแหล่งการเรียนทั้งภายในและภายนอก

แบบสัมภาษณ์ได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาความเหมาะสมของประเด็นคำถาม ความชัดเจนของถ้อยคำ และความครอบคลุมของเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะปรับปรุงแก้ไข จากนั้นผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะมาพิจารณาปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ให้มีความสมบูรณ์และเหมาะสมก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจัดส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์ไปยังผู้ให้ข้อมูลหลัก พร้อมทั้งนัดหมายวันเวลาและสถานที่ในการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเองในระหว่างวันที่ 25 กุมภาพันธ์ - 7 พฤษภาคม พ.ศ. 2568

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 แสดงดังตาราง 2

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 โดยภาพรวม

ปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของสถานศึกษา	$\bar{x}$	S.D.	ระดับปัญหา	ลำดับ
1. ด้านการพัฒนาหลักสูตร	3.72	1.27	มาก	3
2. ด้านการวัดประเมินพัฒนาการ	3.88	1.15	มาก	2
3. ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้	3.89	1.26	มาก	1
4. ด้านการจัดสื่อและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้	3.64	1.17	มาก	4
โดยภาพรวม	**3.78**	**1.12**	**มาก**	**-**

จากตาราง 2 พบว่า ปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.78, S.D. = 1.12) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ($\bar{x}$ = 3.89, S.D. = 1.26) รองลงมาคือ ด้านการวัดประเมินพัฒนาการ ($\bar{x}$ = 3.88, S.D. = 1.15) ด้านการพัฒนาหลักสูตร ($\bar{x}$ = 3.72, S.D. = 1.27) และด้านการจัดสื่อและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ($\bar{x}$ = 3.64, S.D. = 1.17)

2. แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ประกอบด้วย รายการปฏิบัติ 51 รายการ จำแนกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตร มีรายการปฏิบัติ 17 รายการ ด้านการวัดประเมินพัฒนาการ มีรายการปฏิบัติ 12 รายการ ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ มีรายการปฏิบัติ 12 รายการ ด้านการจัดสื่อและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ มีรายการปฏิบัติ 10 รายการ แสดงดังภาพ 2

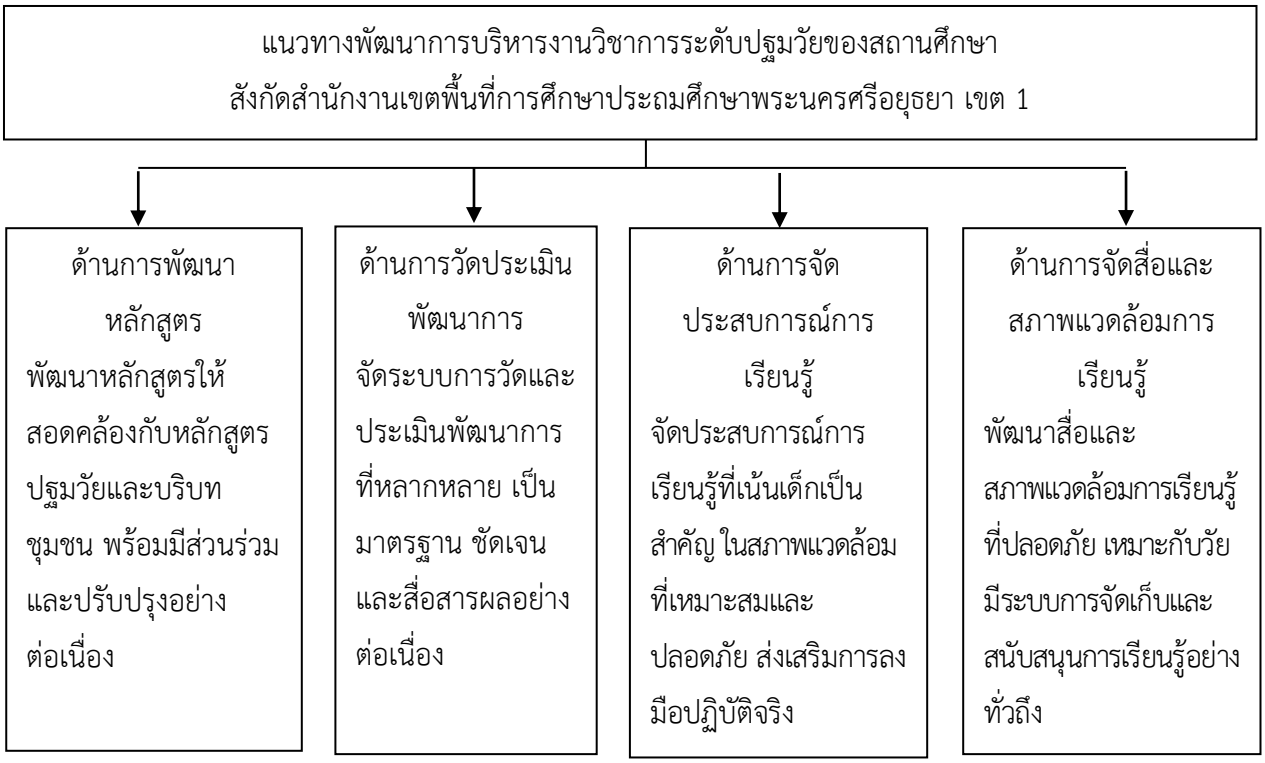

ภาพ 2 แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

จากภาพ 2 แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตร มีแนวปฏิบัติสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 17 รายการ ดังนี้ 1) จัดประชุมเพื่อทำความเข้าใจกับครูปฐมวัย มอบนโยบายและแนวทางการกำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาให้ใช้หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการเป็นหลัก และสามารถเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนได้ 2) ศึกษาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2560 เพื่อวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนอย่างครบถ้วน

3) จัดประชุมผู้ปกครอง เพื่อรับฟังความคิดเห็น และนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน 4) ศึกษาและเก็บข้อมูลพื้นฐานของชุมชน วิเคราะห์ความต้องการและปรับสาระเพิ่มเติมหรือหน่วยการเรียนรู้ให้เชื่อมโยงกับสิ่งที่ชุมชนต้องการ 5) วิเคราะห์บริบทของชุมชน ทั้งปัญหา จุดเด่น จุดด้อย และโอกาสในการพัฒนา แล้วนำมาใช้เป็นข้อมูลประกอบการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ 6) กำหนดวิสัยทัศน์ หลักการ และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษา 7) จัดโครงสร้างหลักสูตรให้สัมพันธ์กับวิสัยทัศน์และอัตลักษณ์ของโรงเรียน 8) กำหนดสาระการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของเด็กและชุมชนรอบโรงเรียน 9) จัดทำหลักสูตรที่สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย โดยบูรณาการพัฒนาการ 4 ด้าน (ร่างกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญา) พร้อมจัดประชุมครูและผู้เกี่ยวข้องเพื่อสร้างความเข้าใจ 10) จัดอบรมให้ความรู้แก่ครูเกี่ยวกับการจัดทำหน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อจัดทำหน่วยการเรียนรู้ที่เป็นต้นแบบ 11) ส่งเสริมให้ครูทุกคนในระดับชั้นเดียวกันร่วมกันจัดทำหน่วยการเรียนรู้ โดยวิเคราะห์มาตรฐาน ตัวชี้วัด และเป้าหมายการเรียนรู้ เพื่อสร้างความเป็นเอกภาพในการจัดประสบการณ์ 12) กำหนดให้ครูแต่ละชั้นกำหนดหน่วยการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงรอบวัน เดือน ปี วันสำคัญ และแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ แล้วนำมาประกอบกับ 4 สาระการเรียนรู้ 13) กำหนดให้ครูจัดทำหน่วยการเรียนรู้ โดยเริ่มจากการสำรวจความต้องการและความสนใจของเด็กในแต่ละช่วงวัย แล้วนำมาบูรณาการกับสาระการเรียนรู้ ทั้ง 4 ด้าน 14) ส่งเสริมให้ครูออกแบบหน่วยการเรียนรู้ที่มีการบูรณาการกิจกรรมหลากหลาย เน้นการลงมือปฏิบัติจริง 15) กำหนดให้ครูจัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์จริง 16) ตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และ 17) นำผลการประเมินมาปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง

2.2 ด้านการวัดประเมินพัฒนาการ มีแนวปฏิบัติสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 12 รายการ ดังนี้ 1) จัดประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกับครู โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการนิเทศและเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดประเด็น รูปแบบ และวิธีการนิเทศ เพื่อทำให้ครูตระหนักถึงบทบาทของตนในฐานะผู้ร่วมพัฒนาและเห็นความสำคัญของการนิเทศ 2) จัดทำโครงการพัฒนาศักยภาพของครูให้มีความรู้และทักษะด้านการวัดผล การวิเคราะห์และการเขียนรายงานผลการประเมินอย่างมืออาชีพ เพื่อยกระดับคุณภาพของการรายงานผลพัฒนาการ 3) จัดอบรมและให้ความรู้แก่ครูเกี่ยวกับการวัดและประเมินพัฒนาการ โดยเน้นการใช้วิธีการที่หลากหลาย และสนับสนุนด้วยทรัพยากรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 4) กำหนดเกณฑ์และมาตรฐานในการวัดผลและประเมินพัฒนาการอย่างชัดเจน ใช้เครื่องมือที่หลากหลายและเหมาะสม พร้อมจัดทำรายงานผลอย่างสม่ำเสมอและเป็นระบบ 5) กำหนดรูปแบบการรายงานและตารางเวลาที่ชัดเจน โดยจัดทำเป็นรายงานประจำภาคเรียนหรือรายปี รวมถึงมีการบันทึกผลอย่างต่อเนื่องเพื่อส่งให้ผู้ปกครองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 6) กำหนดปฏิทินและตารางเวลาการนิเทศอย่างชัดเจน โดยมีการแจ้งล่วงหน้าเพื่อให้ครูสามารถเตรียมการได้ พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ครูปรับเปลี่ยนเวลาตามความเหมาะสม เพื่อสร้างความยืดหยุ่นและลดความกดดัน 7) ส่งเสริมให้ครูใช้วิธีการวัดและประเมินพัฒนาการที่หลากหลาย ได้แก่ การสังเกต การสนทนา การสัมภาษณ์ และการจัดทำแฟ้มสะสมผลงาน เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์พัฒนาการของเด็กอย่างรอบด้าน 8) กำหนดให้ครูบันทึกผลการเรียนรู้ของเด็กอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะกิจกรรมที่มีผลงานเป็นชิ้น เช่น โครงการหรือนิทรรศการ ซึ่งสามารถใช้เป็นหลักฐานยืนยันพัฒนาการของเด็กได้อย่างชัดเจน 9) กำหนดให้ครูส่งแผนการสอนและบันทึกหลังสอนเป็นประจำ จัดประชุมพูดคุยเกี่ยวกับการสอนและพฤติกรรมนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ มีการเยี่ยมห้องเรียนก่อนและหลังภาคเรียน และจัดนิเทศชั้นเรียนอย่างน้อย 1 ครั้งต่อภาคเรียน เพื่อให้การนิเทศเป็นระบบและต่อเนื่อง

10) กำหนดให้ครูประเมินพัฒนาการของเด็กเป็นระยะ และนำข้อมูลจากการสังเกต สนทนา และแฟ้มสะสมผลงานมาแลกเปลี่ยนในการประชุมครู เพื่อปรับปรุงวิธีการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น 11) กำหนดให้ครูรายงานผลการประเมินให้ผู้ปกครองทราบอย่างเข้าใจง่าย ทั้งในรูปแบบเอกสาร สมุดรายงาน การประชุมผู้ปกครอง หรือการพูดคุยแบบไม่เป็นทางการ เพื่อสร้างความร่วมมือในการพัฒนาเด็ก และ 12) ร่วมกันติดตามและประเมินผล เพื่อสะท้อนผลการนิเทศอย่างตรงไปตรงมา นำไปสู่การปรับปรุงการเรียนการสอน และการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างเป็นระบบ

2.3 ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ มีแนวปฏิบัติสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 12 รายการ ดังนี้ 1) จัดทำโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับครูปฐมวัย โดยขอรับความร่วมมือจากสำนักพัฒนาวิชาการ ทั้งในรูปแบบการอบรมเชิงปฏิบัติการ ณ สถานที่จริง (On Site) และผ่านระบบออนไลน์ (Online) เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และทักษะที่จำเป็นต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ 2) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูเข้าใจการจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญอย่างถูกต้อง รวมถึงมีการนิเทศและติดตามอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้การดำเนินงานมีคุณภาพ 3) ส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพครูด้วยการจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบ PLC และสร้างความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาเด็กได้รอบด้าน 4) กำหนดมาตรฐานห้องเรียนคุณภาพระดับปฐมวัย และจัดทำคู่มือเพื่อใช้เป็นแนวทางในการประเมินและพัฒนาสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ 5) จัดทำโครงการพัฒนาสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนให้ปลอดภัยและเหมาะสมต่อการเรียนรู้ โดยครูแต่ละห้องเรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาปรับปรุงสภาพห้องเรียน 6) ประสานความร่วมมือในการพัฒนาสภาพแวดล้อม กิจกรรม และสื่อ เพื่อให้มีความพร้อมด้านความปลอดภัย ความร่มรื่น และสนับสนุนการเรียนรู้อย่างรอบด้าน 7) ส่งเสริมให้ครูออกแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญที่เปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วม ในการตัดสินใจและสร้างสรรค์กิจกรรมอย่างหลากหลาย 8) ส่งเสริมให้ครูจัดห้องเรียนให้มีความปลอดภัยและเป็นระบบระเบียบ ใช้เฟอร์นิเจอร์ที่เหมาะกับวัย จัดพื้นที่สำหรับกิจกรรมกลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อย และรายบุคคล มีมุมประสบการณ์ มุมสื่อการเรียนรู้ มุมสงบ รวมถึงบอร์ดหรือนิทรรศการแสดงผลงานของเด็กเพื่อส่งเสริมพัฒนาการอย่างรอบด้าน 9) จัดพื้นที่เล่นกลางแจ้งที่ปลอดภัยและเหมาะสม เช่น สนามเด็กเล่น เครื่องเล่น พื้นที่พักผ่อน และแหล่งเรียนรู้จากธรรมชาติ เช่น สวนผัก การเลี้ยงสัตว์เล็ก รวมถึงการปลูกฝังจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การแยกขยะและการดูแลสิ่งของสาธารณะ 10) ส่งเสริมให้ครูออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตรและจุดมุ่งหมาย โดยเน้นการเรียนรู้ผ่านการเล่นและการลงมือทำจริง 11) ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตอบสนองความสนใจและพัฒนาการของเด็ก ใช้สื่อและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม เพื่อให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริงและเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย และ 12) ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมที่หลากหลาย มีสื่อที่เพียงพอ เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์ ลงมือทำจริง และเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง

2.4 ด้านการจัดสื่อและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ มีแนวปฏิบัติสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 10 รายการ ดังนี้ 1) กำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์การใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีให้ชัดเจน วัดผลได้ และเหมาะสมกับพัฒนาการและความปลอดภัยของเด็ก พร้อมทั้งมีการประเมินการใช้สื่ออย่างต่อเนื่อง 2) ส่งเสริมให้ครูปฐมวัยเข้าร่วมการอบรมด้านการผลิตสื่อ และเข้าร่วมการประกวดผลงาน Best Practice ระดับปฐมวัยที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดขึ้น เพื่อพัฒนาศักยภาพในการจัดทำสื่อการเรียนรู้ และสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง 3) มอบหมายให้กลุ่มงานวิชาการเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการจัดทำแผนทะเบียนสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา และถ่ายทอดแนวทางการดำเนินงานแก่ครูปฐมวัย 4) พัฒนาแบบฟอร์มที่เป็นมาตรฐานให้เชื่อมโยงกับ

แผนการจัดประสบการณ์ เพื่อให้การบันทึกข้อมูลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ 5) จัดทำทะเบียนสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีอย่างเป็นระบบ โดยระบุรายละเอียดการใช้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ พร้อมการจัดหมวดหมู่ที่ชัดเจนและเป็นมาตรฐานเดียวกัน 6) จัดทำทะเบียนข้อมูลแหล่งเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน โดยระบุรายละเอียดที่ชัดเจนเพื่อให้ครูสามารถเข้าถึงและนำไปใช้ได้สะดวก 7) รวบรวมและจัดเก็บข้อมูลสื่อ นวัตกรรม และสารสนเทศที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และเผยแพร่ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สู่ภายนอก 8) ติดตามและปรับปรุงข้อมูลทะเบียนสื่อและนวัตกรรมอยู่เสมอ เพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์ ใช้งานได้จริง และสะดวกต่อการตรวจสอบและนำไปใช้วางแผน 9) ปรับปรุงและทบทวนข้อมูลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทะเบียนแหล่งเรียนรู้มีความถูกต้องและทันสมัย สอดคล้องกับการเรียนรู้ในแต่ละช่วงเวลา และ 10) ส่งเสริมให้ครูพัฒนาสื่อให้ตรงตามแผนการจัดประสบการณ์และปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ที่เพียงพอและทั่วถึงกับเด็กทุกคน

อภิปรายผล

ผู้วิจัยมีประเด็นที่น่าสนใจและสมควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เหตุผลที่ผลการวิเคราะห์เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ยังมีข้อจำกัดด้านบุคลากรทางการศึกษาที่มีจำนวนไม่เพียงพอและขาดความเชี่ยวชาญเฉพาะทางปฐมวัย อีกทั้งงบประมาณและทรัพยากรสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัดยังไม่เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพ นอกจากนี้ระบบการกำกับติดตามและการนิเทศจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม้จะมีนโยบายสนับสนุน แต่ในทางปฏิบัติยังไม่ทั่วถึงและต่อเนื่อง จึงทำให้การบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของสถานศึกษาในภาพรวมยังคงมีปัญหาในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ กาญจนา จันทรประจำ และ ขวัญชัย ขัวนา (2564) เรื่อง แนวทางการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของครูในโรงเรียนอำเภอเมืองตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 พบว่า ปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของโรงเรียนในกลุ่มอำเภอเมืองตากสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยพบว่า การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการและการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามีปัญหาอยู่ในระดับมาก

2. ผลการวิจัยที่พบว่า แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ผู้วิจัยมีประเด็นในการอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

2.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตร โดยมีรายการปฏิบัติที่สำคัญ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาจัดประชุมเพื่อทำความเข้าใจกับครูปฐมวัย มอบนโยบายและแนวทางการกำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาให้ใช้หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการเป็นหลัก และสามารถเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนได้ เหตุผลที่ผลการวิเคราะห์เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะการที่ผู้บริหารสถานศึกษาจัดประชุมเพื่อมอบนโยบายและแนวทาง จึงเป็นการเปิดโอกาสให้ครูได้มีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ ซึ่งจะส่งผลให้ครูเกิดความเข้าใจและเป็นเจ้าของหลักสูตรอย่างแท้จริง นอกจากนี้ การที่ครูได้พัฒนาหลักสูตรเองยังช่วยให้หลักสูตรมีความยืดหยุ่นและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน สภาพแวดล้อม และวัฒนธรรมของชุมชนได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2561) ที่กล่าวว่า การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย ขั้นตอนแรกควรสร้างความ

เข้าใจในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยให้แก่บุคลากร จัดประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจและมอบนโยบาย ถือเป็นการสร้างทิศทางร่วมในการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งทำให้ครูสามารถมองเห็นเป้าหมายเดียวกันและลดความสับสนในการปฏิบัติจริง นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของครูในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรยังช่วยเสริมสร้างความเป็นเจ้าของและความรับผิดชอบร่วมทำให้ครูเกิดแรงจูงใจในการนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างเต็มที่

2.2 ด้านการวัดประเมินพัฒนาการ โดยมีรายการปฏิบัติที่สำคัญ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาจัดประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันครู โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการนิเทศ และเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดประเด็น รูปแบบ และวิธีการนิเทศ เพื่อทำให้ครูตระหนักถึงบทบาทของตนในฐานะผู้ร่วมพัฒนาและเห็นความสำคัญของการนิเทศ เหตุผลที่ผลการวิเคราะห์เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะการจัดประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้บริหารและครูปฐมวัยถือเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้ทุกฝ่ายมีทิศทางการทำงานที่สอดคล้องกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นการวัดและประเมินพัฒนาการเด็ก ซึ่งต้องอาศัยความเข้าใจที่ถูกต้องและเป็นมาตรฐานเดียวกัน การชี้แจงวัตถุประสงค์อย่างชัดเจนช่วยให้ครูตระหนักถึงความสำคัญของการประเมินพัฒนาการ ไม่มองว่าเป็นเพียงภาระงาน แต่เห็นว่าเป็นกระบวนการที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็ก ขณะเดียวกันการเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดประเด็นและวิธีการนิเทศ ยังช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและความภาคภูมิใจในบทบาทของตน ทำให้ครูเกิดแรงจูงใจในการพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังส่งเสริมบรรยากาศการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การวัดและประเมินพัฒนาการมีคุณภาพและสะท้อนศักยภาพที่แท้จริงของเด็กปฐมวัยได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ จุฑารัตน์ เพ็ชรแสนงาม (2563) ที่กล่าวว่า การวัดและประเมินผลพัฒนาการเป็นบุคลากรทางการศึกษามีส่วนร่วมในการวัดและประเมินพัฒนาการหลังจากการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับจุดประสงค์และจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัยตามมาตรฐานการศึกษา

2.3 ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยมีรายการปฏิบัติที่สำคัญ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาจัดทำโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับครูปฐมวัย โดยขอรับความร่วมมือจากสำนักพัฒนาวิชาการ ทั้งในรูปแบบการอบรมเชิงปฏิบัติการ ณ สถานที่จริง และผ่านระบบออนไลน์ เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจและทักษะที่จำเป็นต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ เหตุผลที่ผลการวิเคราะห์เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะการจัดทำโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกจะช่วยให้ครูปฐมวัยได้รับความรู้และทักษะที่จำเป็นในการออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งเป็นแนวทางที่มุ่งเน้นให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริงและมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ ครูจะได้เรียนรู้วิธีการจัดประสบการณ์ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สามารถปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ นอกจากนี้การอบรมยังสร้างโอกาสให้ครูได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์กับเพื่อนร่วมวิชาชีพ อันจะช่วยพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ให้มีความเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนและชุมชน ส่งผลต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างรอบด้านและยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ มณฑา วงษาไฮ และ จิราภรณ์ ผันสว่าง (2564) เรื่อง การบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 พบว่า ควรส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมการจัดการเรียนรู้สำหรับครูปฐมวัย

2.4 ด้านการจัดสื่อและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ โดยมีรายการปฏิบัติที่สำคัญ คือ ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดเป้าหมาย และวัตถุประสงค์การใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีให้ชัดเจน วัดผลได้ และเหมาะสมกับพัฒนาการและความปลอดภัยของเด็ก พร้อมทั้งมีการประเมินการใช้สื่ออย่างต่อเนื่อง เหตุผลที่ผลการวิเคราะห์เป็นเช่นนี้อาจเป็น

เพราะการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์การใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีที่ชัดเจนจะช่วยให้การจัดสื่อและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้มีทิศทางที่แน่นอนและสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กแต่ละช่วงวัย การกำหนดเป้าหมายที่วัดผลได้ยังเอื้อต่อการติดตามและประเมินผลการใช้สื่ออย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการประกันคุณภาพการเรียนรู้ของเด็ก นอกจากนี้ยังช่วยให้ครูมีแนวทางที่ชัดเจนในการคัดเลือกและประยุกต์ใช้สื่อที่เหมาะสม ลดความเสี่ยงต่อการใช้สื่อที่ไม่ปลอดภัยหรือไม่สอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียน อีกทั้งยังเป็นการสร้างมาตรฐานกลางในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ส่งผลให้การจัดประสบการณ์ปฐมวัยมีคุณภาพและสามารถพัฒนาเด็กได้อย่างรอบด้านตามเป้าหมายของหลักสูตร สอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2561) ที่ระบุว่า หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยกล่าวถึง การจัดสภาพแวดล้อม สื่อ และแหล่งเรียนรู้ สำหรับการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยมีความสำคัญต่อเด็ก เนื่องจากธรรมชาติของเด็กในวัยนี้สนใจที่จะเรียนรู้ ค้นคว้า ทดลอง และต้องการสัมผัสกับสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว อีกทั้งสภาพแวดล้อม สื่อ และแหล่งเรียนรู้เป็นตัวกลางนำความรู้จากผู้สอนสู่เด็ก ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่วางไว้

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ การบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การวัดประเมินพัฒนาการ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การจัดสื่อและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ มีปัญหาอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีปัญหามากที่สุด คือ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ รองลงมาคือ การวัดประเมินพัฒนาการ การพัฒนาหลักสูตร และการจัดสื่อและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ดังนั้นจึงมีแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ประกอบด้วย รายการปฏิบัติ 51 รายการ มีเนื้อหาครอบคลุมและสอดคล้องกับปัญหา ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การวัดประเมินพัฒนาการ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และการจัดสื่อและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ โดยแต่ละด้านมีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน เช่น การอบรมครู การจัดประชุมสร้างความเข้าใจ การจัดทำคู่มือห้องเรียนคุณภาพ และการส่งเสริมการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ซึ่งสะท้อนความสำคัญของการบริหารที่เน้นความร่วมมือและการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาปฐมวัย แสดงดังภาพ 3

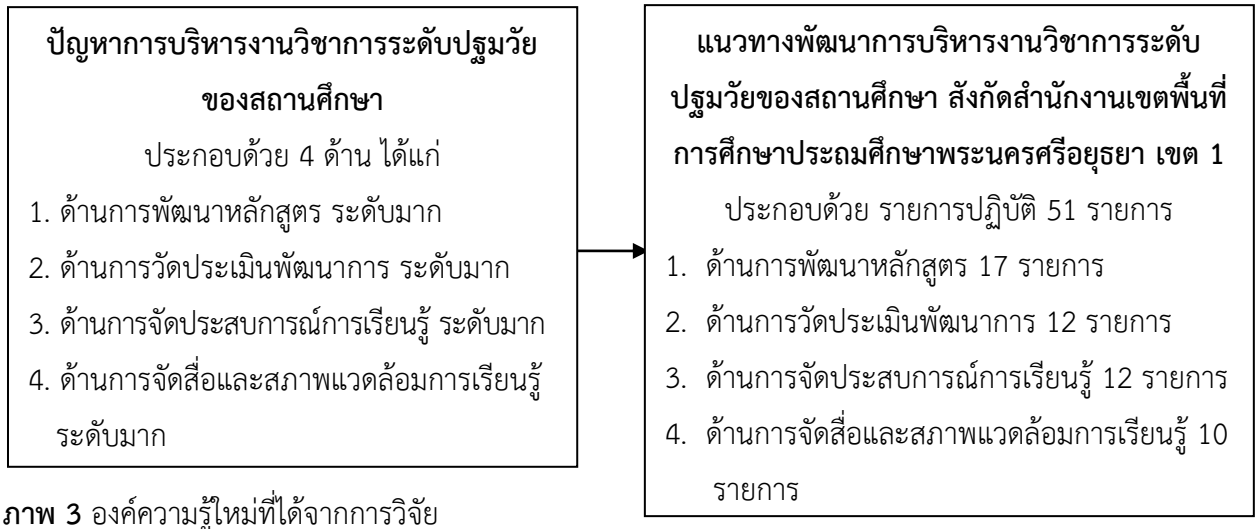

ภาพ 3 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ด้านการพัฒนาหลักสูตร ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาโดยยึดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2560 เป็นกรอบหลัก และปรับเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนและความต้องการของชุมชน ทั้งนี้ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องในการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้และสมรรถนะสำคัญ เพื่อนำมาใช้ในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ โดยครูควรจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ที่บูรณาการพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน และมุ่งเน้นกิจกรรมที่ยืดหยุ่น หลากหลาย และการปฏิบัติจริง นอกจากนี้ ผู้บริหารควรติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำผลมาปรับปรุงให้มีคุณภาพและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและชุมชนได้อย่างเหมาะสม

2. ด้านการวัดประเมินพัฒนาการ ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกับครู โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการนิเทศและเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดประเด็นและวิธีการนิเทศ รวมทั้งควรพัฒนาศักยภาพครูด้านการวัดผล การวิเคราะห์ และการรายงานผลอย่างเป็นระบบ สถานศึกษาควรกำหนดเกณฑ์มาตรฐาน และรูปแบบการประเมินที่ชัดเจน พร้อมใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลายในการติดตามผลการเรียนรู้ของเด็ก ครูควรนำข้อมูลจากการสังเกต สนทนา และแฟ้มสะสมผลงานมาใช้ในการปรับปรุงวิธีการจัดการเรียนรู้ และรายงานผลให้ผู้ปกครองทราบอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความร่วมมือในการพัฒนาเด็ก นอกจากนี้ ผู้บริหารและครูควรร่วมกันติดตามและประเมินผลการนิเทศอย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนและการพัฒนาผู้เรียน

3. ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแก่ครูปฐมวัย พร้อมนิเทศและติดตามผลอย่างต่อเนื่อง สถานศึกษาควรกำหนดมาตรฐานห้องเรียนคุณภาพและพัฒนาสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเอื้อต่อการเรียนรู้ โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชน ครูควรออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วม ใช้สื่อและสิ่งแวดล้อมที่หลากหลายและเหมาะสม ทั้งในห้องเรียนและพื้นที่กลางแจ้ง เพื่อส่งเสริมพัฒนาการรอบด้าน ครูควรจัดกิจกรรมที่เน้นการเล่นและการลงมือปฏิบัติจริง เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมายและสอดคล้องกับหลักสูตรปฐมวัย

4. ด้านการจัดสื่อและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์การใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีให้ชัดเจน วัดผลได้ และสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก พร้อมทั้งประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ควรส่งเสริมให้ครูปฐมวัยพัฒนาทักษะและแรงจูงใจในการผลิตสื่อ สถานศึกษาควรจัดทำทะเบียนสื่อและแหล่งเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ทันสมัย และเชื่อมโยงกับแผนการจัดประสบการณ์ ครูควรพัฒนาสื่อและอุปกรณ์ให้เหมาะสมเพียงพอ และปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง การดำเนินการดังกล่าวจะช่วยยกระดับคุณภาพการเรียนรู้และพัฒนาการเด็กอย่างรอบด้าน

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการพัฒนาแผนการจัดประสบการณ์ที่บูรณาการอย่างเป็นระบบ โดยเน้นให้ครูออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับพัฒนาการทั้ง 4 ด้านของเด็กปฐมวัย และศึกษาผลต่อการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็กอย่างเป็นรูปธรรม

2. ควรมีการศึกษาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู โดยเฉพาะกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดประเด็น วิธีการ และรูปแบบการนิเทศ เพื่อส่งเสริมให้ครูตระหนักถึงบทบาทของตนในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้

3. ควรมีการศึกษาแนวทางในการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเอื้อต่อการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน เพื่อให้เข้าใจลักษณะสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยในบริบทของสถานศึกษาที่หลากหลาย

4. ควรมีการศึกษาแนวทางการส่งเสริมทักษะและแรงจูงใจในการผลิตสื่อของครูปฐมวัย โดยมุ่งพัฒนาองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยี การออกแบบสื่อ และนวัตกรรมการเรียนรู้ รวมทั้งศึกษาปัจจัยที่ช่วยกระตุ้นให้ครูเกิดแรงจูงใจในการสร้างสื่อเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560*. สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.

กาญจนา จันทรประจำ และ ขวัญชัย ขัวนา. (2564). แนวทางการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของครูในโรงเรียนอำเภอเมืองตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, *8*(3), 74–85. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JMND/article/download/251150/168503

เขมจิรา สายทองแท้. (2566). *การบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่* [การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา]. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา. https://arit.skru.ac.th/ebook/pages/viewfile.php?lesson_code=11245

จิตรวรรณ เอกพันธ์. (2562). *นวัตกรรมการบริหารวิชาการโรงเรียนเอกชนตามแนวคิดนักคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย* [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chula Digital Collections. https://digital.car.chula.ac.th/cgi/viewcontent.cgi?article=10313&context=chulaetd

จุฑารัตน์ เพ็ชรแสนงาม. (2563). *การบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2* [สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยพะเยา.

ชนิษฐา จำเนียรสุข. (2561). *การศึกษาการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูผู้สอนระดับปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพังงา* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี]. SRU Intellectual Repository. https://ir.sru.ac.th/bitstream/123456789/725/1/Fulltext.pdf

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2560). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS* (พิมพ์ครั้งที่ 17). เอส.อาร์. พริ้นติ้ง แมสโปรดักส์.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10). สุวีริยาสาส์น.

พระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2562. (2562). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 136 ตอนที่ 56 ก, หน้า 5 – 16.

พัชรี ผลโยธิน. (2560). *การจัดการศึกษาและหลักสูตรสำหรับเด็กปฐมวัย*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช.

พิมพ์จันทร์ พรมมาตย์. (2561). *ปัญหาการบริหารงานด้านวิชาการระดับปฐมวัยของโรงเรียนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.

มณฑา วงษาไฮ และ จิราภรณ์ ผันสว่าง. (2564). การบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. *วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์*, *5*(2), 12 – 23. https://ojs.mbu.ac.th/index.php/jbpe/article/view/1726/1133

ระวีวรรณ ทิพยานนท์. (2564). *กลยุทธ์การบริหารวิชาการโรงเรียนปฐมวัยตามแนวคิดทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จ* [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chula Digital Collections. https://digital.car.chula.ac.th/cgi/viewcontent.cgi?article=6262&context=chulaetd

วัลลี ทองสันทัด. (2568). *ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ศศิพันธุ์ เปี๊ยนเปี่ยมสิน และ พิทยาภรณ์ สิงหกานต์พงศ์. (2561). *เอกสารประกอบการสอน รายวิชาการศึกษาปฐมวัย*. มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.

สาวิตรี สิทธิชัยกานต์ และ ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์. (2562). รูปแบบการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดสะเต็มศึกษาของโรงเรียนในเครือข่ายศูนย์สะเต็มศึกษาภาค. *วารสารวิจัยและพัฒนาหลักสูตร*, *9*(1), 17 – 32. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jrcd/article/view/165371/138281

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. (2566). *BIGDATA สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1*. https://www.aya1.go.th/bigdata/tableSchool.php?op=2.12&year=2567-1

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. (2567). *แผนปฏิบัติงานประจำปี 2567*.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2561). *แนวทางการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัยสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา*. ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สุภาพร ปานหอม และ วิรัลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม. (2564). การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติ วิทยาลัยนครราชสีมา ครั้งที่ 8* (หน้า 73 – 84). วิทยาลัยนครราชสีมา. https://journal.nmc.ac.th/th/admin/Journal/2564Vol13No1_8.pdf

อุรุพงษ์ งานฉมัง. (2564). *ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

Cronbach, L. J. (1971). *Essentials of Psychological Testing* (4th ed.). Harper & Row.

Kimbrough, R. B. & Nunnery, M. Y. (1998). *Educational Administration: An Introduction* (5th ed.). Allyn & Bacon.